

ΓΝΩΣΤΑ ΚΑΙ ΑΓΝΩΣΤΑ

Γράφει ο Αντώνης Αμπατζής → ampandonis@gmail.com

ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΑ

«ΠΡΟΠΕΡΤΙ» Ή ΣΗΜΕΙΑ ΛΗΘΗΣ;

Ο αδιαμφισβήτητος σύνδεσμος, που ενώνει τις ανθρώπινες υπάρξεις σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης, είναι η γνώση της κοινής μοίρας, του αναπόφευκτου και φυσικού τέλους αυτού, που αποκαλούμε Ζωή.

Όλοι μας έχουμε μνήμες από το θάνατο κάποιου, που κάποτε μοιράστηκε τη ζωή μας. Και όταν θέλουμε μια συνάντηση μαζί του, την επιδιώκουμε στον τόπο της τελευταίας και παντοτινής κατοικίας του, στη δική του πόλη, στο κοιμητήριο, την Πόλη των Νεκρών.

Τα κοιμητήρια όντας ορατές εκδηλώσεις της ανθρώπινης θνητότητας επιδρούν σε ένα πολύ προσωπικό επίπεδο, θυμίζοντάς μας ότι εδώ είμαστε προσωρινοί. Αν και τόσο σημαντικά όμως, αποτελούν ένα συχνά αγνοημένο αρχιτεκτονικό τύπο. Κι αυτό, γιατί ο σχεδιασμός τους είναι από τους πιο δύσκολους, καθώς προσπαθεί να συμπυκνώσει με σύμβολα μια αμετάκλητη και πρωταρχική ιδέα, όπως ο Θάνατος.

Ας αρχίσουμε και ας πάρουμε για παράδειγμα τι συμβαίνει εδώ στην Αυστραλία. Η έννοια του νεκροταφείου έχει αποκτήσει για την οργανωμένη πολιτεία εδώ στο νότιο ημισφαίριο ένα στοιχείο στο οποίο τείνει να γίνει προσωπική περιουσία. Και αυτό είναι αλήθεια μιάς και οι χώροι για ταφή τουλάχιστον εδώ στο Σίδνεϋ λιγοστεύουν και έτσι λόγω της προσφοράς και της ζήτησης έχει αναπτυχθεί ένα περίεργο χρηματιστήριο για κάποιον ο οποίος ενδιαφέρεται για την τελευταία του κατοικία. Αν και σύμφωνα με τους κανονισμούς που υπάρχουν εδώ πρόκειται για παραχώρηση, ο νόμος έχει τα χαρακτηριστικά της ιδιωτικότητας όσον αφορά την διαχείριση του αλλά και το καθεστώς το οποίο θα το ακολουθεί για τα χρόνια παραχώρησης. Και εδώ ακόμα και στον θάνατο μερικές φορές ισχύει ο νόμος του δυνατού έναντι στον αδύνατο. Τι γίνεται όμως αν κάποιος δεν έχει τα ανάλογα χρήματα ώστε να έχει μια αξιοπρεπή ταφή; Σε ανάλογες περιπτώσεις συγγενείς και φίλοι βάζουν το χέρι στην τσέπη για να αποφορτίσουν αυτή την δύσκολη στιγμή.

Εκμετάλλευση

Για να είναι επιτυχημένη μια εξουσία πρέπει να καταφέρει να διεισδύσει σε δίκτυα στα οποία μαζί με υλικά αγαθά να μπορεί να διαχειρίζεται και (τα νεκρά) σώματα, με τέτοιο τρόπο ώστε τα (νεκρά) σώματα αυτά να αναπαράγουν την εξουσία, και τους κανόνες που την διέπουν. Προϋπόθεση για να καταστεί αυτό εφικτό είναι να λειτουργεί με τέτοιο τρόπο και μέσα, ώστε να μην τεθεί υπό εξέταση και να μην αναγνωριστεί. Το σύγχρονο δημοκρατικό κράτος ασκεί έλεγχο στα σώματα χρησιμοποιώντας την βιοπολιτική. Έτσι μέσα από τις πιο απλές και καθημερινές δομές της ζωής μας, αυτές που παράγουν νόημα σχετικά με το ποιο είμαστε και που ανήκουμε, όπως αυτή της ταφής, υπάρχει ο ρυθμιστικός παράγοντας του κρατικού ελέγχου που ορίζει

την ανθρώπινη ζωή ως μια αλληλουχία γεγονότων του σώματος, όπως αυτή του θανάτου.

Αν πάρουμε το παράδειγμα από την Ελλάδα του Πρώτου και Τρίτου νεκροταφείου για να γίνει η ιδέα αυτή πιο ξεκάθαρη. Αυτό που χαρακτηρίζει το Πρώτο νεκροταφείο και τους πιο ακριβούς τάφους και μασωλεία τα οποία βρίσκονται κυρίως στην κεντρική του πλατεία. Είναι έκδηλο ότι υπάρχει κάποιος αρχιτεκτονικός σχεδιασμός τόσο του ευρύτερου χώρου, όσο και του ίδιου του κτίσματος. Τα κτίσματα αυτά είναι ως επί το πλείστον ιδιόκτητα. Ο χώρος γύρω είναι φροντισμένος και υπάρχουν αρκετά δέντρα τα οποία είναι μέρος του σχεδιασμού και όχι κυρίως προσωπικής ή εθελοντικής πρωτοβουλίας όπως είναι στο Τρίτο. Μοιάζει δηλαδή αρκετά με τον τρόπο που στην Αθήνα ζουν ή τουλάχιστον ζούσαν οι πιο εύπορες κοινωνικές ομάδες.

Συνεπώς ο ενταφιασμός στο Πρώτο ή στο Τρίτο θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι η διαδικασία μετατροπής του φυσικού νεκρού σώματος «εάν αυτό υφίσταται» σε κοινωνικό εργαλείο προσδιορισμού ταυτότητας. Θα ήταν λάθος να θεωρήσουμε ότι το νεκρό σώμα απαλλάσσεται από οποιονδήποτε κοινωνικό ρόλο, μη όντας πια μέρος της εν ζωή κοινότητας. Αντίθετα εδώ στην Αυστραλία θεωρήται ιδιοκτησία ο τάφος αλλά και το περιεχόμενό του. Αυτό είναι προσβολή νεκρού (για την κοσμοθεωρία του Έλληνα) αλλά για τα δεδομένα της Αυστραλίας δεν υπάρχει αυτό, θεωρήται κάτι το φυσιολογικό, αφού τα πάντα προσδιορίζονται ως «πρόπερτι»..... ακόμα και ο θάνατος. Μέσα από διάφορες διαδικασίες πολιτικής και κυρίως βιοπολιτικής, όπως αυτή της ταφής, ορίζονται και οριοθετούνται τα σύνορα του ανήκειν και του «μη ανήκειν» και ως εκ τούτου της μνήμης και της αμνησίας. Εδώ στην Αυστραλία επικρατεί συνήθως το δεύτερο, αυτό δηλαδή της αμνησίας και της λήθης λόγω και της νοοτροπίας που έχει παγιωθεί.

Αλλά ας επανέλθω στα δικά μας, τι γίνεται δηλαδή στην Ελλάδα. Τα δύο αυτά νεκροταφεία όπως και πολλά άλλα νεκροταφεία, μας βοηθάνε να καταλάβουμε τους τρόπους με τους οποίους τα κοινωνικά υποκείμενα οι νεκροί (δηλαδή), είτε ακολουθούνται από τις εκάστοτε νεοφιλελεύθερες κυβερνήσεις και ορίζονται ως σημεία μνήμης

Πρώτο νεκροταφείο Αθηνών. Κάτω: Τρίτο νεκροταφείο Αθηνών

και ενθύμησης, είτε ταξινομούνται ως κένα σώματα τα οποία αποκλείονται ή και παραλείπονται από το δικαίωμα της μνήμης. Δηλαδή όπου φτωχός και η μοίρα του ακόμα και στο θάνατο. Στην Αυστραλία είναι ακόμα πιο σκληρό αυτό. Δεν είχες λεφτά, τότε «good luck» που λένε και οι Αυστραλοί. Η μνήμη μεταφρασμένη σε «πρόπερτι» είναι κάτι το τρελό αλλά άντε να το εξηγήσεις στον Αυστραλό.

Οι τιμές

Ας δούμε ενδεικτικές τιμές για ένα ακριβό νεκροταφείο όπως είναι το Πρώτο νεκροταφείο Αθηνών αλλά και το Τρίτο το μεγαλύτερο στην Ελλάδα.

Πολλοί είναι εκείνοι θέλουν να αγοράσουν τον τάφο τους. Οι τιμές λοιπόν ποικίλλουν καθώς όλα τα κοιμητήρια είναι χωρισμένα σε... ζώνες και κατηγορίες. Έτσι, στο Α΄ Νεκροταφείο Αθηνών ένας τάφος μπορεί να αγοραστεί προς 100.000 ευρώ (165.000 δολάρια!!!) σε καλή ζώνη ενώ σε μέτρια περιοχή μπορεί και να βρεθεί π..ευκαιρία με 25.000 ευρώ ή (40.000 δολάρια) ένα μικρό διαμέρισμα δηλαδή. Στη Νίκαια, πιο λαϊκό Κοιμητήριο, οι τάφοι, ακόμη και σε καλά σημεία, κοστίζουν μέχρι 35.000 ευρώ (55.000 δολάρια), ενώ στις μέτριες ζώνες μπορεί να αποκτηθούν και με 8.000. Στο Παλαιό Φάληρο, ένας απλός τάφος μπορεί να αποκτηθεί με 5.000 ευρώ ενώ δεν υπάρχει διπλός κάτω από τις 10.000 16.000 δολάρια. Το κόστος μιας μέτριας δαπάνης για κανονική κηδεία κυμαίνεται μεταξύ 1500 ευρώ με 3000 ευρώ. Στην επαρχία βέβαια τα πράγματα και οι τιμές είναι εντελώς διαφορετικές.

(Στο νεκροταφείο του Botany οι τιμές είναι γύρω στις 10.000 με 12.000 δολάρια για αγορά τελευταίας κατοικίας και ακολουθούν η κατασκευή το μνήματος κλπ. Οπότε το αρχικό κόστος ανεβαίνει γεωμετρικά.

